

Olympiáda v českém jazyce, 41. ročník, 2014/2015 – školní kolo

II. kategorie

Počet bodů:

Příjmení a jméno:

Škola:

1. Následující věta, nadpis novinového článku, je dvojnásobná:

Stavba unikátní rozhledny nedaleko Ještědu je na spadnutí.

a) Přeformulujte ji dvěma různými způsoby tak, abyste dvojnásobnost odstranili a aby měla věta pokaždé jiný význam.

b) Vypište dva jazykové prostředky (slova nebo sousloví) způsobující dvojnásobnost a vysvětlete, které jejich vlastnosti to umožňují.

c) Vzhledem k tomu, že dvojnásobnost věty způsobují dva různé jazykové prostředky, čekali bychom, že větu bude možné přeformulovat čtyřmi různými způsoby. Uveďte, proč tomu tak není.

2. Následující souvětí obsahuje formulační nedostatek. Vysvětlete, v čem spočívá, a odstraňte ho dvěma různými způsoby.

Starobylé památky dodávají městu neobyčejný šarm, které bylo zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO.

3. V písni Jaromíra Nohavici *Sudvěj* se zpívá:

*Mladinké ženy pletou svetry pro své manžele,
aby jim nezabýlo zima,
aby jim snad nezabýlo zima...*

a) Vypište z uvedené pasáže slovo, které autor používá jako prostředek ozvláštňení jazyka (jazykového humoru).

b) Napište jeho základní tvar, vysvětlete jeho význam a uveďte, od kterého slova a kterým slovo tvorným prostředkem je tento základní tvar utvořen.

c) Vysvětlete, v čem ozvláštňení/humor spočívá.

4. Jsou dány následující skupiny hlásek po obou stranách oddělené mezerou od svého okolí. Vyberte z nich ty, které jsou fonetickým záznamem tvarů českých slov, a ke každému napište, o který tvar kterého slova jde. Je-li více možností, uveďte je všechny.

[mňe]

[mne]

[mňen]

[mnen]

[mňeň]

[mneň]

5. V titulku televizního pořadu byl jeden z vystupujících označen jako *přeceda*.

a) V zápisu slova je pravopisná chyba, která ale není náhodná. Vysvětlete, z jakých důvodů tato chyba pravděpodobně vznikla.

b) Napište slovo správně a vysvětlete, proč se píše takto, a ne tak, jak ho napsal autor titulků.

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 41. ročník, 2014/2015 – školní kolo
II. kategorie

Slohový úkol

Podzimní dny

Při zpracování tématu využijte zejména slohové postupy popisný a úvahový. Doporučená délka 25–30 řádek.

Školní kolo OČJ 2014/2015 – 41. ročník – II. kategorie – řešení:

1. a) Příklady řešení: *Stavbě unikátní rozhledny / Unikátní rozhledně nedaleko Ještědu hrozí, že spadne. – Stavba unikátní rozhledny nedaleko Ještědu začne co nevidět / zanedlouho.*

b) *stavba; je/být na spadnutí*

Příklady vysvětlení:

- podstatné jméno *stavba* může být chápáno jako pojmenování děje i jeho výsledku;

- spojení *je/být na spadnutí* může mít význam ‚být ve velmi špatném stavu, hrozit zřícením‘, nebo ‚být nedlouho před zahájením‘.

c) Příklady vysvětlení: každý z významů jednoho prostředku podmiňuje pouze jeden význam druhého prostředku (tj. je s ním spojitelný) / zvolím-li u slova *stavba* jeden z významů, je ve větě přijatelný pouze jeden z významů spojení *být na spadnutí* – a naopak.

Bodování:

a) za vhodné přeformulování dvěma různými způsoby – 2 body;

při drobných nedostatcích – 1 bod;

b) za vypsání slova *stavba* a sousloví *být na spadnutí* a vhodné vysvětlení jejich možných významů – 2 body;

za uvedení a vhodné vysvětlení jednoho z nich – 1 bod;

c) za výstižné vysvětlení – 2 body;

při drobných formulačních nedostatcích – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **6 bodů**.

2. Příklad řešení:

Vedlejší věta přívlastková vždy následuje bezprostředně po skupině zahrnující podstatné jméno, které tato věta rozvíjí, a jeho další případné rozvíjející členy (např. přívlastky). Zde je ale mezi vedlejší větou přívlastkovou a rozvíjené podstatné jméno vložen jiný rozvitý větný člen, který do této skupiny nepatří (v tomto případě závisí na slovese).

Starobylé památky dodávají neobyčejný šarm městu, které bylo zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO.

Starobylé památky dodávají městu, které bylo zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO, neobyčejný šarm.

Bodování:

za vhodné vysvětlení podstaty nedostatku – 2 body;

za dvojí vhodné odstranění nedostatku – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

3. a) *nezabylo*

b) Slovo je tvarem (neužívaného, uměle vytvořeného – nevyžadujte) slovesa *zabýt* odvozeného od slovesa *být* předponou *za-*; uznávejte i odvození od *nezabýt*. Příklad vysvětlení: význam je ‚být jen velmi krátký okamžik, chvilkově‘ (srov. *kašlat – zakašlat, mumlat – zamumlat* apod. – srovnání nevyžadujte) nebo ‚začít být‘ (srov. *zelenat se – zazelenat se* – srovnání nevyžadujte).

c) Příklad vysvětlení: zdroji ozvláštňení / jazykového humoru jsou (i) rozpor mezi ústrojným utvořením slovesa a tím, že se toto sloveso běžně se neužívá, protože jeho význam je přinejmenším neobvyklý (resp. význam kořene není dobře kompatibilní s významem předpony) a (ii) fakt, že slovní tvar *nezabylo* zní stejně jako příslušný tvar slovesa *zabít*.

Bodování:

a) za vypsání daného slova – 1 bod;

b) za uvedení správného základního tvaru, základového slova i správné předpony – 1 bod;

za vhodné vysvětlení významu slova (stačí, když soutěžící uvede jeden z významů) – 1 bod;

c) za vhodné vysvětlení uvádějící oba zdroje jazykového humoru – 2 body,

za uvedení a vhodné vysvětlení pouze jednoho z nich – 1 bod;

Celkem tedy maximálně **5 bodů**.

4. Řešení a bodování:

[mňe] – 3. a 6. pád zájmena *já* (psáno *mně*) – 1 bod;

[mňe] – 2. a 4. pád zájmena *já* (psáno *mě*) – 1 bod;

[mne] – 2. a 4. pád zájmena *já* – 1 bod;

[mne] – 3. osoba jednotného čísla přítomného času slovesa *mnout* – 1 bod;

[mňen] – 2. pád množného čísla podstatného jména *měna* – 1 bod;

[mňeň] – 2. osoba jednotného čísla rozkazovacího způsobu slovesa *měnit* – 1 bod.

Pozn.: Určí-li žák další mluvnické kategorie, nezískává další body, ale ani je neztrácí, jestliže zde chybují.

Celkem tedy maximálně **6 bodů**.

5. a) Příklad vysvětlení: autor se při zápisu řídil výslovností, protože skupina [ts] se vyslovuje podobně jako hláska [c] (nevyžadujte vysvětlení zahrnující spodobu znělosti ve skupině /ds/);

b) *předseda*; příklady vysvětlení: zápis respektuje, že je slovo složeno z předpony *před-* a kořene *sed* / zápis respektuje slovtvornou strukturu / český pravopis se zde neřídí výslovností, ale zohledňuje stavbu slova apod.

Bodování:

a) za výstižné vysvětlení – 2 body;

b) za správně zapsané slovo a vhodné vysvětlení – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

Celkem 23 bodů.

6. Slohový úkol: Hodnot'te dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.